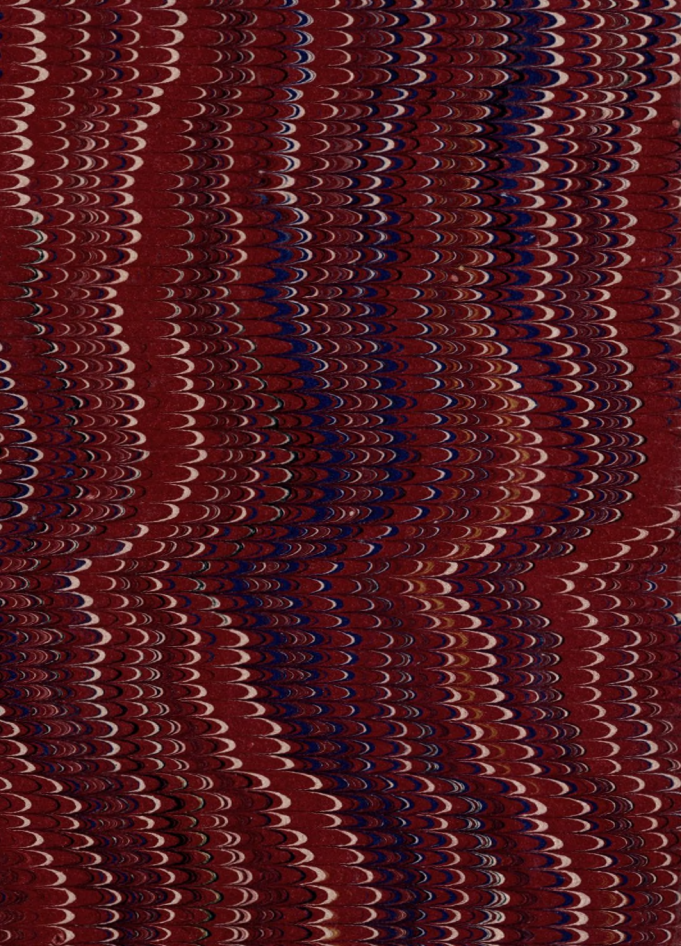

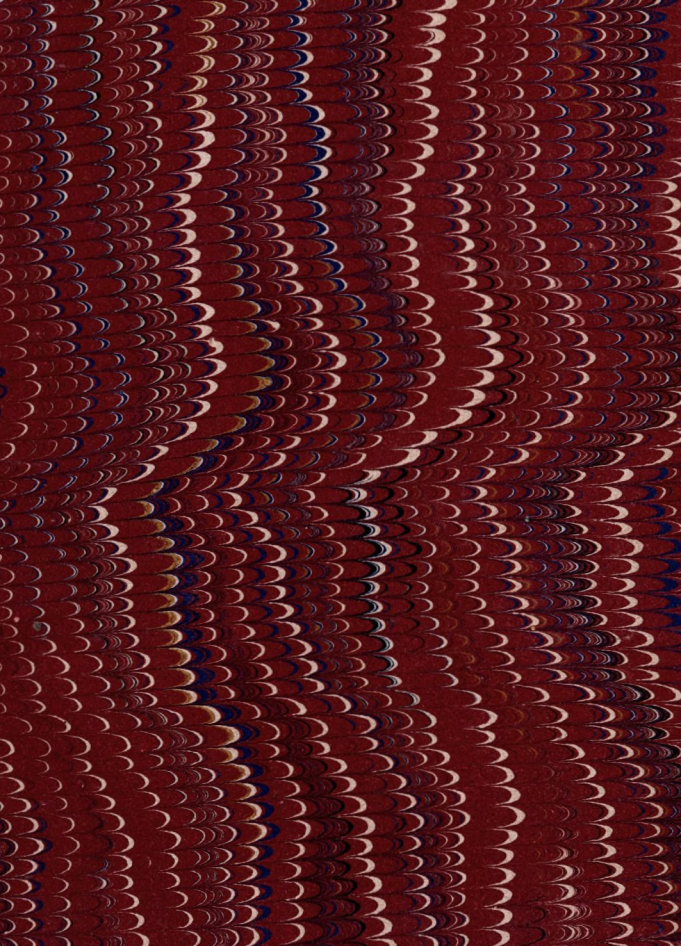
MAGY
GYULA.

Szabadka
erdészeti
viszonyai.

DK

62

Egyetemesi Szakkönyvtár
2018

SZABADKA SZ. KIR. VÁROS
ERDÉSZETI VISZONYAINAK LEÍRÁSA
ÉS
ÖSSZEHASONLÍTÁSA
A HAZAI MÁS SZAB. KIR. ÉS TÖRV. HAT.
JOGGAL FELRUHÁZOTT VÁROSOK
ERDÉSZETI VISZONYAIVAL.

*

IRTA :

SZABADKA SZ. KIR. VÁROS TANÁCSÁNAK MEGBIZÁSA FOLYTÁN
AZ 1896. ÉVI EZREDEVES KIÁLLÍTÁSRA

NAGY GYULA

KIR. ERDŐFELÜGVÉLO SZEGEDEN.

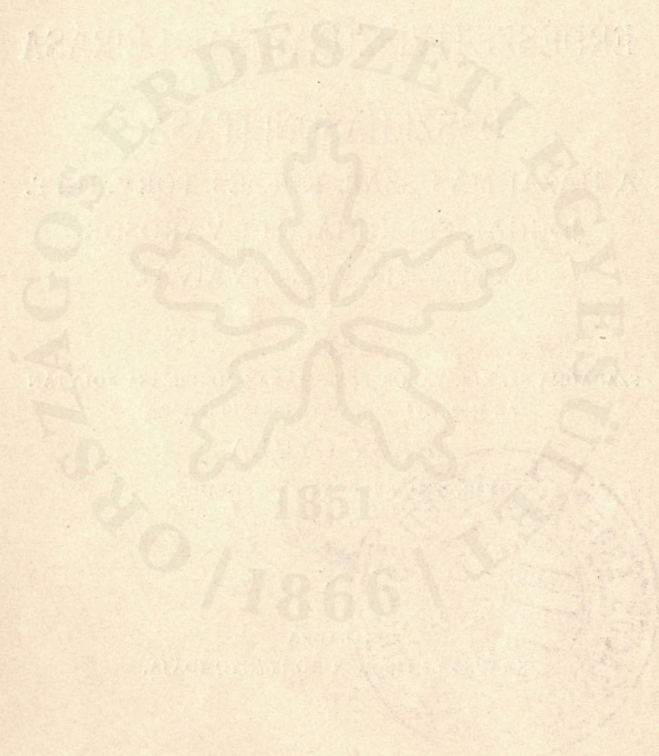
G. k. 319.

SZABADKA.

KRAUSZ ES FISCHER KÖNYVNYOMDÁJA.

1896.

I.

Földrajzi fekvés ; terület ; népesség, mívelési ágak és hatósági beosztás :

Szabadka szab. kir. város Magyarország »Alföld« nevű részének Duna-Tisza közötti részén, az északi szélesség $46^{\circ} 5' 46''$ és a keleti hosszúság $37^{\circ} 20' 27''$ -e alatt és 114 m-re az adriai tenger színe felett fekszik.

A vele egyenlő rangú 23 hazai szab. kir. és törvényhatósági joggal felruházott város közül *északabbra fekszenek*: Baja, Szeged, Arad, Hódmezővásárhely, Marosvásárhely,

Kolozsvár, Kecskemét, Nagyvárad, Székesfehérvár, Debreczen, Győr, Sopron, Komárom, Szatmárnémeti, Pozsony, Kassa és Selmecz Bélabánya, — *délebbre* Pécs, Zombor, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Pancsova városok; — *keletebbre* fekszenek: Kecskemét, Ujvidék, Szeged, Hódmezővásárhely, Pancsova, Kassa, Temesvár, Arad, Versecz, Debreczen, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Kolozsvár és Marosvásárhely, — *nyugotabbra*: Zombor, Baja, Selmeczbánya, Székesfehérvár, Pécs, Komárom, Győr, Pozsony és Sopron.

Mélyebben, — vagyis: az adriai tenger színhez közelebb Zombor, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Pancsova városok; míg a többi mind magasabban fekszik.

Szabadka szab. kir. város *egész területe* a legújabb kataszteri felvételek szerint 166077 khold, — melyből

szántó föld ..	110239.5	khd	vagyis	66.37 ⁰ / ₀ ;
kert	647.8	»	»	0.39 »
rét	3748.9	»	»	2.26 »
szőlő	4014.7	»	»	2.42 »
legelő	30762.8	»	»	18.53 »
nádas	1760.1	»	»	1.06 »
erdő	9603.7	»	»	5.78 »
terméketlen.	5299.5	»	»	3.19 »
összesen	166077.0	»	»	100- ⁰ / ₀

Egész terület tekintetében tehát 2-ik város a vele egyenlő rangú hazai városok között, — lévén t. i. e tekintetben nagyobb csakis Debreczen szab. kir. város 220 khddal, a többi ellenben: 24.203 — 161.433 khddal kisebb területet foglal el.

Az erdőművelési ághoz tartozó területek tekintetében 4-ik helyen áll a sorozatban, — lévén az ő 9603.7 khd erdejénél több: Kecskeméten: 8083.3, — Debreczenben:

7125.3, — és Sopronban: 1281.3 khddal; a többi szab. kir. és törv. hat. jog. felruházott városok ellenben e tekintetben is kisebbek 1465 · 9590 khd erdő területtel.

Szabadka város területén *az erdők területe az összes területnek 5.78⁰/₀-át foglalván el, e tekintetben e város 11-ik e sorozatban, lévén t. i.*

Kassán.....	50.56 ⁰ / ₀ ;
Selmeczbányán.....	49.93 »
Sopronban.....	46.91 »
Pécsen.....	34.84 »
Pozsonyban.....	32.51 »
Szatmárnémetin	24.90 »
Marosvásárhelyen	24.59 »
Kecskeméten	11.26 »
Kolozsvártt	11.07 »
Debreczenben.....	10.00 » ,—

vagyis több, — s

Nagyváradon.....	5.13 ⁰ / ₀ ,—
Szegeden	4.87 »
Komáromban	3.78 »
Verseczen.....	3.26 »
Ujvidéken.....	2.51 »
Baján	1.75 »
Győrött	1.61 »
Aradon.....	0.54 »
Pancsován	0.38 »
Hódmezővásárhelyen ...	0.22 »
Temesvártt	0.22 »
Székesfehérvárott	0.19 »
Zomborban.....	0.15 »

vagyis kevesebb százalék.

Az országos 26.85⁰/₀-nál 21.07⁰/₀-al *kevesebb* Szabadkán az erdők területe a többi területhez arányítva.

Lakosainak száma 72737. — E tekintetben *2-ik kelyen áll* e város, — lévén csakis

Szegednek több lakosa 12832-vel; a többi városnak ellenben: 15797—59661-el is *kevesebb* van.

Szabadkán a házak összes száma: 12587.
— E tekintetben 2-ik a sorozatban, — lévén csakis Szegeden *több* 683 házzal; míg a többi városban 1988—11444 házzal is *kevesebb* van annál.

Egy házra esik Szabadkán átlag véve: 5.77 *lélek*, — miért is tehát e tekintetben, — vagyis: az úgynevezhető „*városias jelleg*“ tekintetében Szabadka város a 21-ik helyen áll a 24 egyyenlő rangú város között, — lévén t. i. e tekintetben csakis: Kecskeméten 0.01-el, — Verseczen: 0.51-el, s Hódmezővásárhelyen 0.99-el kisebb az egy házra eső *lélek* száma; míg a többi városban 0.10—18.41-el is nagyobb az, — lévén t. i. pl. Pozsonyban 24.18, — mint a mely város

t. i. első helyen áll e tekintetben az országban a fő- és székváros után.

Egy lélekre esik az erdőkből átlag Szabadkán 0.132 khd; s e tekintetben tehát:

7-ik e város a sorozatban, — esvén t. i.

Selmeczbányán 0.502 khd,—

Sopronban 0.400 »

Szatmárnémetiben.. 0.381 »

Kecskeméten..... 0.364 »

Debreczenben 0.293 »

Kassán 0.282 »

tehát : több, —

Pécsen 0.125 khd,—

Marosvásárhelytt .. 0.099 »

Kolozsvártt 0.095 »

Pozsonyban 0.081 »

Szegeden 0.080 »

Verseczen 0.051 »

Ujvidéken..... 0.021 »

Baján	0.013 khd,—
Komáromban.....	0.012 »
Nagyváradon.....	0.011 »
Győrön.....	0.005 »
Hódmezővásárhelyen	0.005 »
Pancsován	0.005 »
Zomborban.....	0.003 »
Aradon.....	0.002 »
Temesvártt	0.000 »
Székesfehérvártt ...	0.000 »

vagyis : kevesebb.

Az országos 0.869 khd átlaggal szemben pedig 0.737 khddal *kevesebb* ezen átlag Szabadkán.

Feltéve már most, hogy egy lélekre átlag egy kat. hold erdő fatermése szükséges évenként a múlhatlan faszükséglet kielégítésére, — az esetben Szabadkának még 63133 kat. hold erdőre lenne szüksége, hogy

behozatal nélkül állandóan és biztosan fedezhesse saját faszükségletét; s ezen erdőhiány tekintetében Szabadka 2-ik helyen áll a szóban forgó városok közt, — lévén t. i. még csak Szegednek *több* fedezendő erdőhiánya 15520 khddal; míg ellenben a többi városok 7955—55527 khd erdőterülettel állnak kedvezőbben, — lévén t. i. Hódmezővásárhelynek csak 55178, — s a legkedvezőbb helyzettel bíró Selmeczbélabánya városnak csak 7606 khd fedezendő erdőhiánya e tekintetben.

Szabadka város területén az erdők a tulajdonos *jogi minőségét tekintve*, — túlnyomólag városi, — vagyis: *törvényhatósági birtokot képeznek*, — lévén az egészről 9170.9 khd, — vagyis: 95.53% a városé. A többiből 8.20 khd állami, — vagyis: a m. kir. államvasutaké; 1.6 khd egyházi és 4.23 khd magán erdőbirtok.

A város tulajdonát képező erdők *gazdasági ügyét* az e tárgyban fennálló szabályzat és üzemterv keretén belől a városi tanács intézi az e célból alkalmazott gazdatanácsos, erdőtiszt, s erdőőrök segélyével.

Ujabban azonban, vagyis: 1896. évtől kezdve a m. kir. állami erdészettel egyelőre 20 évre kötött szerződés szerint a szakszerű erdőkezelést és az erdősítések fogantatása körül szükséges műszaki teendőket a m. kir. állami erdészet végezteti egyelőre az ezzel ideiglenesen megbízott szegedi m. kir. erdőgondnokság — s később talán az itt is felállítandó erdőgondnokság által, — évi 3000 frtot fizetvén a kezelésért, s kat. holdanként egyszer s mindenkorra 16 frtot a mesterséges erdősítésekért.

Erdőrendészeti szempontból a városi közigazgatási erdészeti bizottság, — s illetve a

szegedi kerületi kir. erdőfelügyelőséghez tartoznak az összes erdők, melyeknek felettes hatósága: a földmivelésügyi m. kir. minister, — mint legfelsőbb erdőrendészeti országos hatóság.

Talaj, fekvés, fatenyészeti viszonyok és fanemek.

Szabadka város egész területe — mint az már fenn is említve van, — s tehát a város területén fekvő *erdők* is a magyar állam területén földrajzi tenyészetű és fakereskedelmi szempontból megkülönböztetni szokott öt főcsoport közül, — t. i. az északi, — keleti, — alföldi — nyugoti és déli vidékek közül az „*alföldi*” csoporthoz tartozik, mely a Duna és Tisza folyamok között s utóbbi-

nak balpartján is elterülő nagy síkság által van képezve, s Vác és Tokaj városoktól délre az országnak Duna által alkotott határáig terjed, melyet talaj tekintetében általán véve dilluvium és alluvium borít, a melynek szélei löszből, közép részei iszapolt agyagból állanak, s ezek között nagy kiterjedésű laza homokos terület fekszik épen a szóban forgó erdők helyén is.

Fában s nagy kiterjedésű és összefüggő erdőkben általán véve szegény ezen csoport; s csakis az északi és déli részeken vannak ilyenek is említést érdemlőbb mennyiségben s továbbá még Jankovác község, Szabadka, — Szeged, — Kecskemét, — Debreczen, Hajdúböszörmény városok területén, — mely utóbbiak is azonban az újabb időkben telepített ákáczosok kivételével mind kigyérült nyárfa erdőket képeznek.

Főfanem Szabadka város területén a fekete és fehér nyár s az *akác*, mely utóbbi a legkedveltebb, mivel az itteni talajban majdnem mindenütt megél és kitünő tűzi, épületi és szerszámfát is szolgáltat. — Ezenkívül előfordul kisebb mértékben még a tölgy, kőris, éger, fűz, zöld juhar, bálványfa stb. is. Jelenleg a nyárfa körülbelül 7500 khdat, — vagyis: az összesnek 78%-át foglalja el s az akác pedig 2100 khdat, — vagyis 22%-ot. A többi ellenben %-ban ki sem fejezhető csekély mennyiségben.

Szabadka város területén az erdők általán véve főleg a földmivelés szempontjából bírnak kiváló gazdasági jelentőséggel, mert tapasztalat szerint a leglazább és mozgásban levő futóhomok is kellő megművelés és gondozás mellett képes ezen fanemeket felnevelni s elég gyors és erőteljes növésben

tartani, ha t. i. sikerült azokat megtelepíteni és gyökeresedéshez juttatni még mielőtt elborítaná azokat a homok, vagy kiszedné azoknak gyökerét a szél.

Az erdők keletkezésének története.

Erre nézve hiteles adatok és szóbeli értesülés folytán következőket sikerült megállapítani:

»Szabadka szab. kir. város Története« című mű II. Rész 250. és következő oldalain Iványi István írja ugyanis: »Erdőket a város az értéktelenül hevert földterületek hasznosítása végett, valamint a futóhomok megkötése és a közlegelők biztosítása céljából a kir. kincstárnak 1768. ápril 3-án kelt rendelete alapján kezdett ültetni fűzfával és egyéb gyors növéssű fanemmel.

Igy 1771. tavaszán az Agina barában és a Jaszenovácza vagy Körösér mentén is ültetnek fákat. A Csisztiszár nevű földrészben a Körösér homokos környékén már 1710.—20. körül a legszebb *tölgyfa* erdők voltak; de az akkori nagyban elterjedt zshiványélet kiirtása céljából azon erdőket, melyekben róka meg farkas is tartózkodott, mind kivágták.

Az 1780-as évek elején a Csisztiszárban újra ültettek erdőt; így: 1781-ben 44 ezer □ ölet (27.5 kat. hold) (Lásd: 1786. évi kir. biztossági jegyzőkönyvből).

1782-ben őszkor is a Körösérsnél erdőt szándékoztak ültetni gyorsabban növekvő fákkal. 1784-ben a doroszlói erdész feketefenyő (pinus) magot küldött, hogy azzal is a fekete homokban itt kísérletet tegyenek. De mindössze nem sokat tettek és 1786. *újévkor is még csak 51750 □ öl* (vagyis: 32.35 khd)

befásított területe volt a városnak és 1789-ben 10 öl tűzifát vágtak belőle.

1794-ben $49\frac{1}{2}$ láncz, — (vagyis: 61.8 kat. hold) fűzfa erdők voltak és a fűzfa ültetést még folytatták. 1798-ban már két fűzfa erdőnk volt, t. i. a körösi és a szőlőkön túli — szintén a Körös felé. — De mindez csak csekély kezdeményezésnek illett be; s az is a száraz években pusztult. — Végre az 1802. évi országgyűlés is figyelemre méltatta az erdőügyet; egy — 1806. ápril 8-án kelt helyt. rendeletre, mely szerint a nagy homokterületet gyorsan növényárfával, akácczal és hárssal stb. kellett beültetni, — a város érdemlegesebben foglalkozik a kérdéssel és Wlasics mérnököt meg Szárics Jakab tanácsnokot bízta meg ezen ügyben, és a városi népnek minden adóforint után 2—2 drb. fűz, — akác, —

fekete nyárfát stb. kellett oda szolgáltatnia. (Lásd: 1806. pol. jegyk. 914 sz.) — Ekkor a mai *Tölgyfás* erdő helyén csak 4 láncznyi és 1462 □ ölnyi (vagyis: 5—6 kat. holdnyi) kis tölgy erdeje volt a városnak; — *(mint az az eredetben kiállított 1807. évi pol. 12. A 16. számú jelentésből és az annak mellékletét képező térképből is látható, — s a melyet szóbeli értesülés szerint az 1760-as években Vízny nevű ispán telepített volna, — ki után később Besir nevű erdész következett, — ki ugyanott a nyárfákat telepítette ezelőtt mintegy 50—60 évvel; s utána (1848. május 30-án) Rogics lett az erdőtiszt 10 évre; s ezt követte Pánczér József jelenlegi erdőtiszt, ki 37 év óta áll a város szolgálatában s ki eke után tölgy makkot vetve, — újból tölgyfát is telepített ugyanott, míg az akáczt ültetést is ugyanö kezdte meg*

előbb a Tölgyfás és Deszkás közötti lövöldénél, később pedig a Radonovác és Hajdújárás dűlőkben.)

»Ettől északkeletre most újra tölgyeket (18 lánczot vagyis: 21.2 kat. holdat) és egyéb fákat ültettek«, — írja az említett történet is — »úgy hogy azon évben összesen 53/114/2000 láncz (vagyis: 66.32 khd) volt erdősítve.

E körül folytatták a következő években is az ültetést s pedig 1807-ben 60 lánczot (75 khd) 1808—9-ben 160 (200 khd) 1810-ben 125, — (156.25 khd) 1811 és 12-ben 239 (298.75 khd), — 1814—5-ben 108 lánczot; (135 khd); — 1816-ban 161 (201.25 khd) és Radonovácson 35 lánczot (43.75 khd).

1817-ben a Csikieriai közlegelőben is kezdtek s pedig az alsóban 100 lánczot (125 khd) a következő 1818. évben a felsőben

is 73, — (91.25 khd) 1822-ben 51 lánczot (63.75 khd) 1819 tavaszán ismét a Radonováciban 91, — (113.75 khd) s 1823—24-ben több helyen összesen 280/1414/2000 lánczot (350.88 khdat) ültettek s pedig a deszkási csárdánál Bokros, Csisztiszár, Zsdrálórét, Szkender járás, Földi járás nevű helyeken és a Tölgyfás mellett.

Igy folytatták a következő években is és pótolták s javították a hiányokat, úgy hogy 1833-ig összesen 1917/1911/2000 lánczot (2397.44 khdat) ültettek be gyöngé csemétékkel. (Lásd 1834. évi pol. 12. A. 4.)«

Ezen időszakban vagyis: 1820-ban történt az is, hogy a város erkölcsi és értelmi szegénysége miatt a hátramaradás igen nagy lévén, — annak okait megvizsgálni és a nevelés s oktatás által a közműveltség hiányán segíteni, — egy bizottság küldetett ki

Skultéty Ferencz kir. biztos által; s ezen bizottság szept. 24-én javaslatot tett többek közt az iránt is, hogy: a szegény szülőket és szorgalmas tanulókat elő kell segíteni s a nemes verseny felkeltésére s a munkakedv fokozására 6 helybeli fiu közt évenként 100—100 frt jutalomdíjat is lehetne kiosztani; s az erre szükséges 600 frt úgy volna beszerzendő, hogy az *eddig haszon nélkül hevert mintegy 20 ezer láncz homokos közlegelő befásíttatik*, a mi 10 ezer forint tőkének felelven meg, — amaz összeg kamatképen kerülne meg. (Lásd: Történet I. Rész 374. old. és Városi levéltár 1821. évi pol. jk. 151. sz. s Akta pol. fons. 12 D. 319. S ugyanott 1826. évi pol. jk. 1793.)

»De ezek« — t. i. a fenti erdősítések — »a nyári hőségben hevített homokban nem egyszer el is száradtak és több helyen

ismét újból kellett kezdeni« — írja a történet.

»Az 1836. tavasszal Kászonyi Sándor kir. biztos (L. 1836. jk. pol. 509.) az *erdőket is megsemlélvén*, melyek 2227/244/2000 láncnyi (2783.9 khd) területet foglaltak el, azonkívül a Zsdráló rét felé is egy 600 láncnyi (750 khd.) homok területen csak magától nőtt fákat talált, — sajnosan látta, hogy mindez a beültetendő futóhomoknak alig egy ötöd részét képezi, s hogy az ültetés az eddigi mód szerint lassan halad, míg másrészt a futóhomok folyton veszélyezteti a köz'egelőt. *Azért az egész 5000 láncnyi (6250 khdnyi) homoknak beültetését rendelte el s pedig úgy, hogy csak 50 ölnyi kerületekben ültessenek fákat* (nem az egész területet) és ősztől 2 évre már mindenütt meg legyen az erdő.

A városi tanács (1836. évi pol. jk. 810. sz.) ezen utasítás szerint meg is tette a szükséges intézkedéseket, azonban a nyári nagy hőség mindjárt az első évben tönkretette a csemetéket; de azért mégis szakadatlanul folytatták a dolgot és 1844-ben 5498 khd volt beültetve; 1854. év óta kivált ákácdfa ültetéssel folytatták erélyesen az erdősítést és folytatják még most is.

Egy 1869 évi kimutatás szerint a tompai
tölgyfás..... 52khd 800 öl
a tompai nyárfás..... 6576 » 400 »
és a tavankuti nyárfás.... 1385 » — »
területet foglalt el, —

s így összesen: 8013 » 1200
ölnyi erdeje volt a városnak. Most a legújabb
kataszteri felvétel szerint 9603 khdat tesz a
város területén levő összes erdőmennyiség, a
melyben magánbirtokosoknak is kisebb-na-

gyobb kiterjedésű befásított birtok részei a pusztai szállások vagy szőlők körül is foglaltatnak.«

»Külsejét tekintve e városi erdők sok kisebb s nagyobb összefüggés nélküli darabból állanak egy erdész és 12 erdőcsősz gondja és örködése alatt. Az egyes erdőterületek nevei: Deszkás, Tölgyfás, Radonovác, Hajdújárás, Zsdráló, Földijárás, Szkenderjárás, Zsíroskút, Sáskalapos, Alsó- és Felső-Csikéria.

Az előtt a városi közgyűlés maga intézkedett esetről-esetre az erdőkről, valamint a vágandó famennyiségről; de az 1879. évi 31 t. cz. értelmében a városok közvagyonát képező erdők is rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint kezelendők. Azért Szabadka város is készítettett ilyent, mely 1885. szeptember 15-én a minister által is megerősítettett.

Ezen 2 ív rétű vastag kötetből álló munka részletesen és kimerítően tünteti fel az egész erdőgazdaság kezelését és térképek kíséretében az egyes részeket természetük szerint csoportosítja, a közben lévő hézagokat is befásításra tüzi ki [s az egész erdőt 30 vágássorozatra*) — s minden vágássorozatot 30 évi vágásra osztja fel, úgy hogy csak 30 év múlva kerül vissza a vágás ugyanazon egy helyre. A kivágott erdők felújítása nyárfánál sarjadzás által, akácznál pedig kezdetben új ültetés által történik jól forgatott földben.«

* Helyesebben írva: 10 vágássorozatra.

Erdőhasználat.

Az erdők kihasználása főleg *tűzifára* szorított és szorítkozik most is, — épület- és szerszámfát is állítván elő főleg az ákác-, tölgy- és kőrisből. A tűzifa rönze, dorong és hasábfa alakjában nyeretik és nagyobbára a város és az általa segélyezett lelkészek, iskolák stb. által használtatik fel; a fölösleg pedig eladatik magán feleknek.

Mellékhasználatképen a legeltetés gyakoroltatott és gyakoroltatik; és pedig miután a korábbi korlátlan legeltetés ártott a fáknek és a laza futóhomokos talajnak is, — ez okból megszorítottatott az, — s csak az idősebb erdőkben — s ott is csak ha a talajnak sem árt az, — van megengedve.

E tekintetben különben sokszor nagy veszélynek vannak kitéve ezen erdők, a mennyiben főleg országos szárazság idején

különösen itt nagyon rá van szorulva a nagyobbára még mindig csak állattenyésztésből élni akaró alsóbb néposztály. Így pl. fel van jegyezve az említett Történet I. Rész 542. oldalán is, hogy: az 1863. évi nagy szárazság idején »sokan könyörögtek a városhoz, hogy: az elcsigázott szegény barmok tengetésére megengedtessek a városi erdőkben a fák galyait is lelegeltetni.

S hogy a faszükséglet fedezése tekintetében is nagy szerepe volt mindig ezen erdőknek, — arról is szól a Történet pl. a II. Rész 209. oldalán, — irván: »Régebben Kanizsáról és a távolabbi dunai erdőkből kellett a tűzifát a városnak hozni s annak hiányát rendszeren szalmával, kukoriczaszárral, venyigével stb. pótolták. Most is a város és magánbirtokosok által eladni szokott famennyiség a temérdek sok szalma mellett,

mely miatt a szobákat gömolyéből, sárból rakott nagy banya kemenczékkel fűtik, nem elégíti ki a város nagy fogyasztását, hanem fakereskedők által is igen sok kemény tűzifa, valamint kőszén is szállíttatik ide. Rendes épületfa kizárólag máshonnan hozatik ide.« — S hogy hajdan még nagyobb volt e tekintetben a szükség és baj — az is kimutatható szintén a történetből, — így pl. az 1780-as években hatósági rendelet folytán a telelő katonáknak Bajáról kellett nagy fáradságok és nehézségek mellett szerkelrel szállítani még a tüzelő fát is. 1788. novemberben 50 kocsi indult a bajai erdőkbe fáért de a roppant hó miatt nem mehettek el; a tanács tehát azt parancsolta, hogy mindenki kertjéből, szőlőjéből $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ ölenként vágjon fát; s így több száz öl fát hoztak ugyan össze, de az nyers volt; s

megtérítésre pedig csak annyiban számíthattak, hogy a hadnagytól felfelé a fa erdei árát adták; attól lefelé pedig csak utalvány és nyugtatvány ígértetett — noha a városnak sokkal többbe került. (Lásd: Történet I. Rész 308. 309 óld.) Ugyanazon évi ápril havában pedig a Dunához 14 nap alatt kellett a városnak 800 öl fát szállítani; s azt csakis a plavnai kamarai erdőkből volt képes és kénytelen eszközölni. 1849. évben pedig a katonai kormány által kórház részére elrendelt tűzifát (hetenként $90\frac{1}{4}$ öl kemény fát és 150 drb. hasáb vagy két annyi puhafát) sem tudta szállítani a város; s le kellett azt is könyörögnie $38\frac{3}{4}$ öl kemény vagy $76\frac{3}{4}$ öl puha fára. (Lásd: Történet I. Rész 490. old.)

1885. év óta azonban, — az akkor készített és hatóságilag jóváhagyott rendszeres

erdőgazdasági üzemterv szerint az évi fahozam már 19574 tömörköbméterre volt kiszámítva még az első fordára nézve is; s ha ezen terv mellett maradt volna a város továbbra is s az abban előirt erdősítéseket is eszközölte volna, — idővel — ha t. i. a célba vett szabályszerű állapot bekövetkezett volna, — évenként körülbelül 73121 m³ szabályos évi fahozamra tehetett volna szert.

Időközben azonban a hegységi szőlők a phyloxera pusztításának áldozatul esvén az egész országban, — e miatt mind több és több figyelem fordult a homok talajon való szőlőtelepítés felé. S így Szabadkán is azon elhatározásra jutott a város, hogy az erdőképén kezelni tervezett homok területekből a mit csak lehet phyloxera mentes szőlőtelepítésre fogja átengedni apróbb részletekben az ez iránt vállalkozó magánfeleknek.

S ennek folytán tényleg ki is lett jelölve és különítve az üzemtervbe felvett erdőkből és ahhoz tartozó kopár területekből mintegy 4128 khd s abból 1890. év óta előbb a Kelebia nevű dűlőben, — s azután a tavankutiban jelentékeny területek eladattak szőlőtelepítési célokra, úgy, hogy ezek folytán most már csak a Hajdújárás,- Radonovác,- Tölgyfás,- Körös,- Földijárás,- Zsdráló,- Deszkás,- Sáskalapos és Zsíroskúti dűlőkben fekvő 6852.9 khd erdősült és 2587.13 khd tisztás, — összesen: 9440.03 khd fog rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint és erdőképen kezelteni s használatni, — a melyből az ép most jóváhagyás alatt álló új rendszeres erdőgazdasági üzemterv szerint évenként mintegy 14770 m³ fahozamra számíthat a város az első fordulat alatt; míg később, — ha a célbavett szá-

bályos állapot bekövetkezik, — 35571 m³ lesz a tartamosan nyerhető évi hozam.

Elő- és köztes használat czimén évenként mintegy 3000—4000 m³ vegyes minőségű (rözsé és galy) fa nyerhető ezen erdőkől ugyanazon terv szerint.

Felujítások tekintetében pedig akképen intézkedik az új rendszeres erdőgazdasági üzemterv, hogy a természetes uton sarjadzás által felújuló rendes vágásokon kívül évenként legalább is 163.76 kat. hold mesterséges erdősités eszközöltessék az első 30 éves fordá alatt; és pedig olyképen, hogy a beerdősitendő s felujítandó területek két évig előleges mezőgazdasági művelés alá vétessenek s azután a 2-ik év őszén 2—3 éves tőre metszett csemetékkal ültettesenek be, melyeknek sorközei lehetőleg még azután

is kapáltassanak meg pár évig, s fanem gyanánt leginkább az akác alkalmaztassék, s a mellett hol a talajviszonyok megengedik vagy szükségessé is teszik, — más neme- sebb fanemek is.

FÜGGELÉK.

Végül idemellékelve közöltetnek a magyarországi szab. kir. és törvényhatósági joggal felruházott városok területére, művelési ágaira, lélek- és házszámaira vonatkozó legújabb hivatalos statisztikai adatok, — a mint azt az országos m. kir. statisztikai hivatal szíves volt fenti célokra leendő felhasználás végett kiállítani és megküldeni.

Terméketlen

2094 h. 399

977 h. 1433

9166 h. 67

K

A

